

# SPOREN<sup>34</sup> VAN HERINNERING

BELGIQUE - BELGIË  
PP  
BRUSSEL X  
1/9464

## PEDAGOGIE EN GESCHIEDENISOVERDRACHT

EEN DRIEMAANDELIJKSE UITGAVE VAN  
VZW AUSCHWITZ IN GEDACHTENIS

NR 34 | OKTOBER - NOVEMBER - DECEMBER 2019



### ACTUALITEIT

Het internet als matrix  
pag. 2

### AUSCHWITZ

Het negationisme op internet  
pag. 4

### UITGEDIEPT

De Protocollen van de Wijzen van Sion,  
ook een actueel probleem?!  
pag. 6

### NO COMMENT

Waiting for the Worms (*Pink Floyd*)  
pag. 9

### WIST JE DAT...

... oorlogspropaganda ook het  
dagelijkse leven heeft beïnvloed?  
pag. 10

### VRAAGSTUK

Gewoon, om (mee) te lachen?  
pag. 13  
pedagogische fiche pag. 15

### KLASREFLECTIE

Goede propaganda trotseert  
de tand des tijds...  
pag. 16

### VARIA

pag. 18



Cover van de single *Propaganda* (2016) van de Franse DJ en producer DJ Snake.

## PROPAGANDA 2000.1

Het beest is nog springlevend.  
Het sluipt door onze muziek,  
onze films en, vooral, door  
onze sociale media.

**Verantwoordelijke uitgever**  
Henri Goldberg  
vzw Auschwitz in Gedachtenis  
Wolstraat 17/Bus 50 - 1000 Brussel

Afgiftekantoor BRUSSEL X  
Erkenningsnummer P602292

Het  
opgedrongen  
politieke  
gedachtegoed  
is  
van  
pamfletten  
en  
affiches  
naar  
onze  
computers  
en  
smartphones  
verhuisd:  
het  
internet  
als  
matrix



De digitale revolutie heeft de aard en het wezen van de politiek ingrijpend gewijzigd. Dat is de basisstelling van Ico Maly, een cultuurwetenschapper die in zijn boek *Nieuw Rechts* uitvoerig het verband tussen recente politieke succesverhalen en sociale media in kaart brengt. Die 'Nieuw Rechtse' succesverhalen verschillen volgens Maly fundamenteel van de politieke succesverhalen van de jaren 1990. Belangwekkende politici lieten zich toen bijstaan door marktonderzoekers, communicatiespecialisten en de klassieke massamedia. Die praktijk had evenwel een beperkte houdbaarheidsdatum. De gezamenlijke zoektocht naar het midden maakte de politici onderling inwisselbaar. Toen het verzadigingspunt stilaan bereikt was, brak de digitale revolutie los. Klassieke media verloren terrein, ten gunste van digitale en sociale media. In de plaats van het vox-populisme ontstond zo wat Maly het 'algoritmisch populisme' noemt. 'Uiteraard heeft de technologie de op-

Ico Maly  
**Nieuw rechts**



© Alle rechten voorbehouden

**Niet de rechtsstaat  
maar Facebook  
bepaalt de grenzen  
van het debat**

zet van de populist niet veranderd,' legt Maly uit. 'Hij of zij wil net als vroeger de illusie creëren dat hij of zij namens 'het volk' spreekt. Het verschil is dat de populist dat volk vroeger boetseerde met klassiek marktonderzoek en kijkcijfers, terwijl daar vandaag datamining en algoritmes voor worden ingezet. Daar komt nog bij dat je via de sociale media je boodschap kunt diversifiëren volgens doelgroep. Vroeger moest je als politicus één passe-partout boodschap hebben, en die ene boodschap moest zo veel mogelijk mensen verenigen. De sociale media maken een heel andere mediastrategie mogelijk. Je kunt gericht communiceren, afhankelijk van de doelgroep die je wilt bereiken. En je kunt hen aanspreken op basis van een hele hoop informatie die vertelt wat ze al dan niet belangrijk vinden.' ■

Bron: Jeroen de Preter  
Redacteur Knack

# Gaea Schoeters

## De machine zoekt u



© Alle rechten voorbehouden

Google is een zoekmachine. Het is de bibliothecaris die de kelder in-duikt en je de boeken overhandigt waarin je het antwoord vindt op je vraag. Stel je voor dat je een vraag hebt over Joden. (Je tikt in: 'Are Jews...') En de bibliothecaris overhandigt je negen antisemitische boeken en één ander boekje. Verdacht... Toch was dat het gevolg van de test die een journalist van *The Observer* deed, nadat ze als automatische aanvulling op 'Are Jews' de suggestie 'Are Jews evil?' kreeg aangereikt. Andere *autocompletes*: *Are black men criminals? Are women prostitutes? Climate change is a hoax.* Wil dat zeggen dat er bij Google seksisten en racisten achter de knoppen zitten? Wellicht niet. Het is gewoon het algoritme dat ontspoorde. Problematisch, want *direct answers* zijn een kwaliteitslabel, ze zouden waar moeten zijn. Niet dus. Algoritmes liegen. Soms uit onkunde, soms uit slordigheid, soms omdat ze culturele vooroordelen versterken, omdat we nu eenmaal vooral doorklikken op antwoorden die bevestigen wat we al denken. Onderzoek heeft aangetoond dat negatieve suggesties tot vijftien keer vaker worden aangeklikt dan positieve; de menselijke psyche is van nature pessimistisch. Maar soms is er ook slechte wil mee gemeoid. En wor-

**Het internet beïnvloedt ons wereldbeeld. Niet alleen door de filterbubbles van de sociale media en door de wildgroei aan fake of half-gecheckt nieuws, maar ook structureel; het is zorgwekkend in welke mate onze huidige maatschappijen voor hun beleid steunen op big data analyses. De digitale ontwikkelingen doen de politieke balans naar rechts door-**

den algoritmes bewust gemanipuleerd, stelt ook Brittan Heller, directeur Technology & Society bij de Anti-Defamation League. 'Groeperingen zoals *alt-right* gebruiken precies dezelfde technieken als grote marketingbedrijven om hun propaganda en hun wereldbeeld naar voren te duwen in de Google-resultaten.' Daardoor krijgen extreemrechtse websites niet alleen meer klikverkeer, maar ook een betrouwbaarheidslabel. Vervelend, als een machine als Google, die ons wereldbeeld én ons stemgedrag bepaalt, extreemrechtse nonsens voor waar verkoopt. En wat doet Google? Niets. Na een klacht van de Anti-Defamation League over het feit dat een search naar 'Jews' rechtstreeks naar antisemitische pagina's zoals Jewwatch.org leidde, plaatste Google gewoon een asterisk na het resultaat met 'Deze zoekresultaten kunnen verontrustend zijn, maar dit is een automatisch proces.' *Blame the machine.* Hoewel. Soms grijpt het bedrijf wel manueel in om bepaalde resultaten te verwijderen. Mooie zaak, denk je dan. Alleen: ze zeggen niet wanneer. Er zijn geen regels. Geen aansprakelijkheid. Als je weet dat het weghalen van een negatieve suggestie, die vijftien keer vaker wordt aangeklikt, de verkoop van

**slaan, want zoekmachines en sociale media steunen op algoritmes, en deze hypercomplexen wiskundige formules, die geen menselijke brein nog begrijpt, zijn van nature conservatief: ze werden namelijk ontwikkeld om consumptiepatronen op te sporen en te versterken. Vertaald naar de politiek betekent dat: Polariseren. Extremiseren. Radicaliseren.**

een product zwaar beïnvloedt, wat betekent dat dan voor verkiezingen?

Robert Epstein, van het American Institute for Behavioral Research and Technology, legt zich al jarenlang toe op het bestuderen van Googles zoekfunctie. Hij is ervan overtuigd dat Google verkiezingen kan beïnvloeden via *search engine manipulation effect* (SEME). Uit zijn experimenten bleek dat veranderingen in de volgorde van zoekresultaten zwevende kiezers over de streep kunnen trekken. Ook Martin Moore, directeur van het Centre for the Study of Media, Communication and Power van King's College, is overtuigd van de invloed van zoekresultaten op onze politieke standpunten: de grote internetspelers beïnvloeden wel degelijk ons wereldbeeld en kiesgedrag. 'Democratische activisten maken meer dan ooit gebruik van het internet, maar het ziet er maar uit dat hun tegenstanders dat beter doen,' stelt Rebecca MacKinnon. ■

Gaea Schoeters

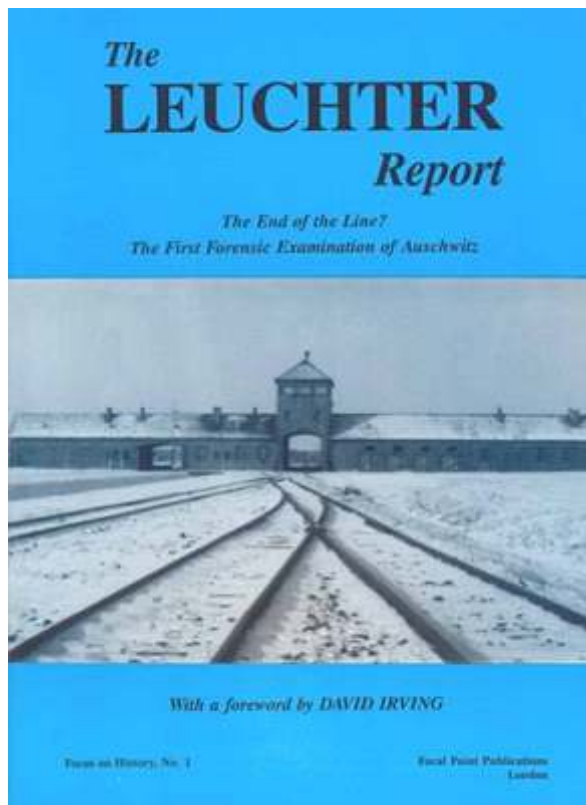
Uit **De machine zoekt u**

Voor de complete tekst:  
<https://www.gaeaschoeters.be/krant/de-machine-zoekt-u-dsweekblad/>



Voorblad van het beruchte 'Leuchter-rapport' dat in 1988 gepubliceerd werd. Negationisten beschouwden het als het ultieme bewijs dat de gaskamers nooit hebben bestaan.

# Het negationisme op internet



Sinds de jaren 1960-1970 is het negationisme zich gaan verspreiden in verschillende geschriften, voor een weliswaar beperkt publiek. Zo was bijvoorbeeld Frankrijk één van de centra van het negationistische 'bedrijf', dat zich in dezelfde periode elders in Europa en de wereld heeft ontwikkeld en dat sinds 1978 een uitwisselings- en communicatieorgaan in Los Angeles heeft, het Instituut voor Historische Herziening met zijn *Journal for Historical Review*, opgericht door de uiterst rechtse uitgever Willis Carto. Negationistische literatuur is in feite een weinig variërend corpus dat vaak in vergelijkbare bewoordingen de varianten van dezelfde tekst herhaalt. Hierbij verwijzen schrijvers naar elkaar op een circulaire manier door middel van citaten. Zogenaamde eretitels worden wederzijds toegeschreven en deze hebben tot doel indruk te maken op de ongeïnformeerde lezer, door het 'bedrijf' een intellectuele en sociale legitimiteit te geven die het ontbeert.

Onder deze schrijvers komen, naast de Fransman Henri Roques of Robert Faurisson, in het bijzonder terug: Arthur Butz, universitair hoofddocent informatica aan de *Northwestern University* (Illinois), auteur in 1976 van het meest verspreide negationistische boek in de Engelstalige wereld *The Hoax of the Twentieth Century*; Wilhelm Stäglich, voormalige Duitse magistraat, auteur in 1978 van het boek *Der Auschwitz-Mythos* (De mythe van Auschwitz); Ernst Zündel, centrale figuur van de Noord-Amerikaanse en Duitse neonazistische bewegingen en Fred Leuchter, de zogenaamde 'expert', wiens rapport in 1988 over de gaskamers door de rechter als absurd werd afgedaan tijdens het proces van Zündel in Canada tijdens datzelfde jaar. Tenslotte kunnen we de Brit David Irving, de enige historicus van beroep, aan deze beperkte lijst toevoegen. Irving kwam in 2000 in het media-licht tijdens zijn proces tegen Deborah Lipstadt, dat hij uitein-

delijk verloor en dat de Britse film *Denial* van 2016 inspireerde. Dit proces was waarschijnlijk het belangrijkste, aangezien het hier om draaide of de Holocaust als een historisch feit kan beschouwd worden of dan wel slechts een mening is. Al bij al bleef het negationisme nog in redelijk beperkte en gespecialiseerde kringen vasthangen. Nieuwe vormen van computercommunicatie maken het nu echter mogelijk om dit soort toespraken wereldwijd te verspreiden. In Frankrijk was het *Front national* de eerste partij die in 1995 een internetsite opzette. In andere landen, voornamelijk in de Verenigde Staten, is dit nieuwe medium snel gebruikt door verschillende racistische en extreemrechtse groepen, voor wie het internet een veel doeltreffender propagandamiddel is dan de eerdere verspreiding die slechts kleine en reeds gevestigde doelgroepen kon bereiken. Ogenscheinlijk wetenschappelijk uitzijnde pdf's worden gratis



aangeboden via internet, daar waar de echte wetenschappelijke literatuur wel meestal van een prijskaartje voorzien is.

Omdat Auschwitz willens nillens door de jaren heen symbool is geworden van de Holocaust, is het voormalige concentratiekamp en uitroeiingscentrum van Auschwitz en Birkenau een geliefkoosd doelwit geworden van de negationisten. Hoofdzakelijk probeerden zij aan te tonen dat de gaskamers technisch niet mogelijk waren of mikten zij op de zogenaamde onmogelijkheid van zoveel lichamen van vermoorde mensen te verbranden. Tevens konden zij af en toe getuigen op een detailfout betrapten in hun getuigenis en deden het gehele verhaal vervolgens als een leugen af. Anderzijds dient gezegd te worden dat de officiële geschiedschrijving van het communistische Polen (tussen 1947 en 1990) het dodental van Auschwitz steevast op 4 miljoen slachtoffers vastlegde. Dit cijfer was effectief te hoog en de histo-

rici van het Staatsmuseum, die de archieven erop hadden nagelagen, wisten al jaren dat het dodental eerder bij de 1,1 miljoen was voor Auschwitz en zijn nevenkampen, doch mochten zij dit om politieke redenen niet kenbaar maken. Hier komen we bij het feit dat historici die nieuwe elementen kunnen aanbrengen en zo de geschiedenis dichter bij de feiten kunnen brengen, *in se* revisionistisch zijn, zonder daarom het negationisme aan te hangen. Om het in één zin samen te vatten: het negeren van de Holocaust is een fout, het sacraliseren van onjuiste gegevens is het eveneens. Dit neemt niet weg dat menig leerling of student tijdens een onderzoek naar de geschiedenis van Auschwitz op negationistische sites riskeert te belanden. Deze noemen zichzelf uiteraard niet 'negationistisch', maar zullen zich eerder als 'kritisch' of 'revisionistisch' bestempelen. In België is negationisme (van de Holocaust) sinds 1995 bij wet verboden, vandaar dat ne-

gationistische sites zoals 'Vrij historisch onderzoek' in de Verenigde Staten gehuisvest zijn, waar andere juridische regels gelden.

De vraag waarom negationisten van alle slag tegen weer en wind de Holocaust blijven in vraag stellen heeft een open antwoord. Er zijn mensen die het nationaal-socialisme weer als respectabel willen zien overkomen en het daarom op de weerlegging van de massamisdaden van Hitler en zijn regime hebben gemunt. Anderen hebben er dan weer voor gekozen om hun antisemitisme op deze indirecte manier te uiten. Nog anderen willen via hun negationisme de Staat Israël aanvallen in het kader van het conflict met de Palestijnen. ■

**Frédéric Crahay**

Directeur

vzw Auschwitz in Gedachtenis

Meer lezen:

*Getuigen. Tussen geschiedenis en herinnering* (nr. 122, april 2016): Dossier **Revisionisme en negationisme**. Info en bestelling: info@auschwitz.be

↓ Affiche van de film *Denial* (2016) over het proces van de negationist David Irving tegen Deborah Lipstadt.



Beperkte sitografie van internetsites die specifiek het negationisme op internet willen tegengaan:

ARC:

<http://www.deathcamps.org/arc/> (in het Engels)

HEART:

<http://www.holocaustresearchproject.org/toc.html> (in het Engels)

PHDN:

<https://phdn.org/presentation.html> (in het Frans)

Holocaust Denial on Trial:

<https://www.hdot.org/> (o.a. in het Engels en Frans)

# De PROTOCOLLEN van de WIJZEN VAN SION

## Ook een actueel probleem?!

In 1903 verschijnen in een Russische krant een aantal protocollen. Deze verwijzen naar een geheim en 'onlangs' ontdekt joods wereldcomplot. Twee jaar later publiceert dezelfde auteur – ene Sergej Niloes (een agent van de Ochrana, de Russische geheime dienst) – dezelfde protocollen als laatste hoofdstuk in zijn boek. Tot slot verschijnt in 1906 het uiterst antisemitisch pamflet als zelfstandige entiteit: een valselijk gefabriceerd jood-hatende tekst, de Protocollen van de Wijzen van Sion. Maar indien dit valselijk is, wat is dan haar oorsprong? Waarom werd dergelijk afschuwelijk document bekokstoofd?

### De Protocollen van de Wijzen van Sion in een notendop

Het zogenaamde joodse wereld-overheersingscomplot bestaat uit 24 protocollen die het omverwerpen van de niet-joodse maatschappij door de alomtegenwoordige joodse werelddominatie omschrijft. Door politiek chaos te creëren (aangezien er gesteld wordt dat de (eeuwige) Jood eigenlijk achter elke ideologie ligt) nemen de Joden het bankwezen over en hierna de wereldeconomie. Na het overnemen van de economie, nemen de Joden de overhand in de maatschappij door religie omver te werpen alsook de internationale pers in handen te krijgen. Tenslotte wordt besproken dat de Joden uiteindelijk de civilisatie ten val zullen brengen.

### De gebruikte bronnen

Historisch en literair onderzoek legden vrij snel bloot dat de *Protocollen* een valselijk en gefabriceerd document was. Verschillende bronnen werden zonder enige scrupule gebruikt (of beter: misbruikt) om het antisemitische pamflet te bekokstoven. Wanneer in 1852 de president van de Franse Republiek zich tot keizer laat uitroepen, ontstaat er bij de Franse democraten zware onenigheid; zij gaan niet akkoord met de staatsgreep van de nieuwe zelf geproclameerde Franse keizer Napoléon III. De Franse schrijver Maurice Joly was gekant tegen het absolute imperialisme en de antisociale gedachtegang van de Franse keizer. In 1864 schrijft hij in Brussel – hij

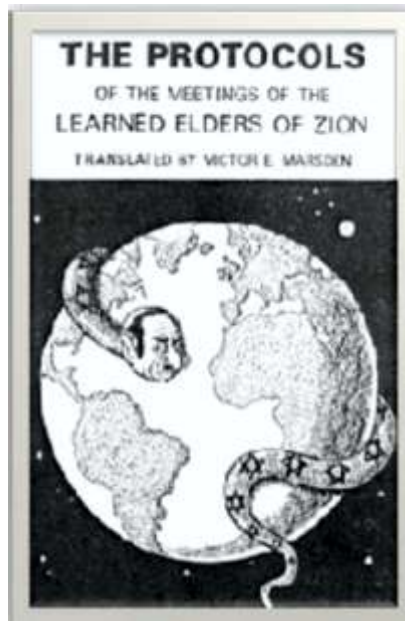
moest immers Frankrijk verlaten – het boek *Dialogue aux enfers entre Machiavel et Montesquieu*. In dit boek neemt Montesquieu metaforisch de plaats in van het onderdrukte Franse volk en Machiavelli die van de Franse keizer Napoleon III. Echter kwam dit werk, via een medewerker bij de Russische diplomatie in Frankrijk, in de handen van de Ochrana. Wanneer de Ochrana hiermee kennis maakt, vertoeft Rusland in een rampzalige toestand. Dit werk zou wel eens degelijk gebruikt kunnen worden om de Joden als zondebok aan te duiden! Dit boek, dat metaforen gebruikt om Napoleon III niet expliciet bij naam te noemen, zal door de afdeling van de Ochrana in Frankrijk gebruikt worden door er stukken uit te kopiëren. Montesquieu, volgens Maurice Joly is dat het Franse volk, incarneert het slacht-

De kافت van Sergej Niloes' boek waarin de Protocollen als laatste hoofdstuk verschenen zijn.



© Alle rechten voorbehouden

Deze Engelstalige vertaling (1912) geeft in één beeld weer hoe de antisemiet de Jood aanschouwt: een inhumaan antropomorfisch monster dat de wereld in zijn greep wil krijgen en domineren.



© Alle rechten voorbehouden

## Definitie van een samenzwering

Een samenzwering is een kwaadaardig plan opgezet door minstens twee mensen. Niemand ontkent dat complotten worden gesmeed en uitgevoerd. Samenzwering is des mensen. We voelen echter niet de behoefte om hier 'theorieën' over te ontwikkelen of om over complottheorieën te spreken. Het zijn gewoon complotten, breed aanvaard door experts en historici, ondersteund door talloos bewijsmateriaal. Als ze bewezen zijn, maken ze gewoon deel uit van de geschiedschrijving.

Sommigen zien echter samenzweringen waar er geen zijn. Zij zijn dus overtuigd van een niet-bestaande versie van een complot. Eigenlijk spreken we dus beter van complotvermoedens, complottheories, complotbedenksels of complotfantasieën, aangezien een theorie een wetenschappelijk stevig onderbouwd model is dat de feiten zo goed mogelijk probeert te verklaren. Meestal is het zo dat complotdenkers niet eens een valabele alternatieve hypothese naar voor schuiven. De kracht van complotdenken zit hem dan ook slechts in het verdacht maken van de officiële versie.

*Brecht Decoene (1980) is moraalwetenschapper en scepticus. Hij is auteur van het boek 'Achterdocht tussen feit en fictie. Kritisch omgaan met complottheorieën.' (2016 - ASP) en geeft lezingen rond kritisch denken, filosofie en complottheorieën/fake news.*

offer en verandert in de (christelijke) maatschappij / wereld. Daarentegen weerspiegelt Machiavelli het gevaar. Dit is voor Joly Napoleon III en zal in de Protocollen veranderen in het Jodendom.

Wanneer de tekst van Joly naast de Protocollen wordt gelegd, kan geconstateerd worden dat hier regelrecht en vulgair plagiaat heeft plaatsgevonden.

Een ander werk dat aan de onmiddellijke basis van de Protocollen van de Wijzen van Sion ligt is de in 1868 verschenen novelle *Biarritz*, geschreven door de Duitse antisemitische schrijver Hermann Goedsche, die onder het pseudoniem Sir John Retcliffe schreef. Hij pende, als conservatieve columnist, in het bovenvermelde werk een hoofdstuk getiteld 'De joodse begraafplaats in Praag' neer. Dit hoofdstuk verhaalt hoe de verte-

genwoordigers van de Twaalf Stammen van Israël samenkomen op de begraafplaats van Praag. Hier zouden ze 's nachts een duivels pact smeden met als doel de wereld te veroveren en te overheersen. Vier jaar na het verschijnen van dit boek wordt het hoofdstuk als een onafhankelijk pamflet gepubliceerd nadat dit in het Russisch werd vertaald. Het wordt als een waarachtig document geponeerd ...

Andere auteurs die evenzeer door de auteurs van de Protocollen van de Wijzen van Sion werden gebruikt, zijn Eugène Sue en Alexandre Dumas. ■

**Johan Puttemans**  
Pedagogisch coördinator  
vzw Auschwitz in Gedachtenis

De integrale tekst kan gelezen worden op [www.auschwitz.be/pedagogie](http://www.auschwitz.be/pedagogie)



Zonder al te veel zoekwerk kunnen de Protocollen digitaal beluisterd worden, en dit gaande van een gewone nieuwsgierige tot iemand die slechte intenties heeft.

© YouTube

## Hedendaagse visie op de Protocollen

Wanneer men in de zoekoperator van YouTube 'The Protocols of the Learned Elders of Zion – Audio Book' opzoekt, valt men op een zes uur durende verteller die – mits eigen commentaren die niet in het "oorspronkelijke boek" staan (!) – alle protocollen voorleest. Zonder enige vorm van waarschuwing of historische context kan elkeen dit beluisteren.

Voor dit artikel werd deze webpagina geraadpleegd op 24 september 2019 en had het op dat ogenblik 115 188 weergaven, waarbij 2 000 mensen een 'Ik vind dit leuk' aangevinkt hebben en slechts 182 die een negatieve uitlating hebben achtergelaten. Hieronder volgen een aantal van de in totaal 1 375 reacties<sup>1</sup>, waar-

bij sommige het surrealistische zelfs overstijgen. Wederom stellen we vast dat mensen angstaanjagende berichten posten onder het mom van 'vrije meningsuiting'.

- I thought this was a book....its just a long definition of "Jew"
- This book is hidden from the general public under the clever cover of "anti-semitic" propaganda.
- just look at the world . the jews say it is fabricated and fake . [...] you do nothing you only make line for the jew to get you . they are the eternal jew.
- Its funny how desperate they are to prove his as a falsehood even though all of this shit is coming true
- (((They))) don't want you to know
- Never give up your guns and raise your children to be suspicious of authority and to question it always.

- thanks for this..it shows pure evil..on the part of the jews..
- The fact that this is online and still nothing changes proves that we truly are inferior.
- The protocols were basically the Elite's plans for the 20th century... God knows what's being prepared for us now.
- this is exactly what's happening in our everyday life ! i can't believe after over a century they are still getting away with it ! every goy MUST read this book !
- I'm less than 2 minutes in and so far everything is 100% true!
- Now Hitler's actions are understandable.
- The worst thing they have done is lie about their actual intentions

(<sup>1</sup>) Om wetenschappelijk correct te blijven, worden de passages in hun integriteit – en dus tevens met de (soms grove) schrijffouten – overgenomen.



EINS, ZWEI, DREI, ALLE

YOU CANNOT REACH ME NOW  
NO MATTER HOW YOU TRY  
GOODBYE, CRUEL WORLD, IT'S OVER

WALK ON BY

SITTING IN A BUNKER HERE BEHIND MY WALL  
WAITING FOR THE WORMS TO COME

WAITING TO CUT OUT THE DEADWOOD  
WAITING TO CLEAN UP THE CITY  
WAITING TO FOLLOW THE WORMS

WAITING TO PUT ON A BLACK SHIRT  
WAITING TO WEED OUT THE WEAKLINGS  
WAITING TO SMASH IN THEIR WINDOWS AND KICK IN THEIR DOORS

WAITING FOR THE FINAL SOLUTION TO STRENGTHEN THE STRAIN  
WAITING TO FOLLOW THE WORMS

WAITING TO TURN ON THE SHOWERS AND FIRE THE OVENS  
WAITING FOR THE QUEERS AND THE COONS AND THE REDS AND THE JEWS  
WAITING TO FOLLOW THE WORMS

WOULD YOU LIKE TO SEE BRITANNIA RULE AGAIN,  
MY FRIEND?  
ALL YOU HAVE TO DO IS FOLLOW THE WORMS

WOULD YOU LIKE TO SEND OUR COLOURED COUSINS HOME AGAIN,  
MY FRIEND?  
ALL YOU NEED TO DO IS FOLLOW THE WORMS

Clip: <https://www.youtube.com/watch?v=0bDY0DfEjmo>

### **Waiting for the Worms**

Uit het album *The Wall* van Pink Floyd (1979)  
Geschreven door Roger Waters

In deze nieuwe rubriek willen we beelden of teksten meegeven zonder commentaar. De bedoeling is leerlingen een open ruimte te bieden om individueel of in klasverband hun kritische mening te uiten over de gepubliceerde informatie.

**Georges Boschloos**  
vzw Auschwitz in Gedachtenis



# ... oorlogspropaganda ook het dagelijkse leven heeft beïnvloed?

*Propaganda en bij uitbreiding oorlogspropaganda, is van alle tijden. Hieronder bespreken we een paar manieren waarop propaganda in oorlogstijden werd benut in de 20<sup>ste</sup> eeuw, maar we leggen meteen ook de link met commerciële en politieke toepassingen in vreedstijd.*

De Belgische historica Anne Morelli (ULB) onderscheidt in haar boek *'Principes élémentaires de la propagande de guerre, utilisables en période de guerre chaude, tiède ou froide'*<sup>1</sup> (Elementaire principes van oorlogspropaganda, bruikbaar bij koude, warme of lauwe oorlog) tien basisprincipes voor de toepassing van oorlogspropaganda.

Ze verwijst hierbij naar het werk van Arthur Ponsonby (1871-1946), een Brits Labour-parlementslid dat deze grondbeginselen al in 1928 formuleerde op basis van zijn persoonlijke ervaringen tijdens de Eerste Wereldoorlog:

- ✦ We willen geen oorlog maar we moeten ons verdedigen.
- ✦ Het vijandige kamp is als enige verantwoordelijk voor de oorlog.
- ✦ De leider van de tegenpartij heeft het gezicht van de duivel of van het monster.
- ✦ Wij verdedigen een nobele zaak, geen individuele belangen.
- ✦ De vijand veroorzaakt bewust wreedheden. Indien wij vergissingen begaan, is dit ongewild.
- ✦ De vijand gebruikt verboden wapens.



# Hoe goed ken je de vzw Auschwitz in Gedachtenis/Stichting Auschwitz?



Studie- en documentatiecentrum

Stichtend lid van het  
Bijzonder Comité voor  
Herinneringseducatie





## Wat wij voor u en uw school kunnen betekenen ...

### **Gratis uitlenen van tentoonstellingen**

We hebben de volgende reizende tentoonstellingen ter beschikking:

België 1914-1945  
Slachtoffers van het beeld  
Bevrijding van de kampen

### **Bakens voor Burgerzin**

Jaarlijks kennen wij labels toe aan scholen die zich extra inzetten voor activiteiten rond burgerzin.

### **Linken en Herinneren**

Jaarlijkse wedstrijd voor leerlingen van de derde graad secundair onderwijs rond bepaalde thema's. Zes laureaten winnen een gratis deelname aan onze vijfdaagse studiereis naar Auschwitz.

**Gratis conferenties** in scholen rond welbepaalde thema's ter voorbereiding van zowel leerlingen als leerkrachten op studiereizen.

**Gratis vormingsdagen** voor leerkrachten.

Een brede waaier aan **pedagogische en didactische tools**.

**Gratis filmvoorstellingen** in uw stad of regio.

Ons gratis driemaandelijks pedagogisch bulletin **Sporen van Herinnering**.

**Logistieke en didactische ondersteuning** bij het organiseren van bezoeken aan Breendonk en Auschwitz.



# Onze activiteitenkalender voor 2020 (data tot vandaag gekend)

## **Van 26 januari tot 10 mei 2020**

We herdenken 75 jaar bevrijding van Auschwitz (27 januari 1945) en Europa (8 mei 1945) met een culturele agenda bestaande uit theater, muziek en film, conferenties en tentoonstellingen. Alle details binnenkort op de speciaal aangelegde website [www.remember75.be](http://www.remember75.be)

## **27 januari 2020**

Uitreiken van de labels 'Bakens voor Burgerzin' aan de erkende scholen voor schooljaar 2018-2019 in aanwezigheid van leden van onze Commissie Onderwijs en Vorming en van politieke verantwoordelijken voor onderwijs.

## **4 februari 2020**

Ga gratis met jouw klas naar de film. Contacteer ons tijdig om te kijken of ook jouw regio vertegenwoordigd is.

## **Vijfdaagse studiereis naar Auschwitz – Van 6 tot 10 april 2020**

De zes winnaars van onze jaarlijkse wedstrijd mogen gratis mee op deze reis in aanwezigheid van de laatste getuigen en historici van de vzw Auschwitz in Gedachtenis.

## **Trein der 1000 – Van 5 tot 10 mei 2020**

1000 leerlingen uit Vlaanderen, Brussel, Wallonië en Europa reizen per trein van Brussel naar Krakau (Polen) om er de 75<sup>ste</sup> verjaardag van de bevrijding te herdenken.

## **Achtdaagse studiereis 'In het Spoor van de Shoah in Polen'**

Historici van de vzw Auschwitz in Gedachtenis gidsen een groep langs de voormalige getto's en uitroeiingscentra in Polen om beter de aanloop te leren begrijpen die leidde tot Auschwitz. Van 3 tot 10 augustus 2020.

**Voel je je geroepen lid te worden van onze Commissie Onderwijs en Vorming?**

**Wil je graag meewerken aan pedagogisch materiaal of wil je graag iets neerpennen voor Sporen van Herinnering?**

**Wij heten je graag welkom!**





Amerikaanse propaganda-affiche van Harry Hopps uit 1917. De Duitse vijand wordt afgebeeld als een monsterlijk beest dat Europa mishandelt en op het punt staat voet aan wal te zetten in Amerika.

- ✳ Wij lijden heel weinig verliezen en die van de vijand zijn enorm.
- ✳ Kunstenaars en intellectuelen steunen onze zaak.
- ✳ Onze zaak is heilig.

Anne Morelli heeft een 'kritisch' analyseraster ontworpen voor het politieke discours in de media, los van oorlogstijden. Het doel is pedagogisch. Het wil mensen dwingen na te denken en te twijfelen aan propaganda, ook in vredetijd.

### Enkele praktijkgevallen

Voorbeelden genoeg, maar een van de meest onthullende en trendsettende was de uiteindelijke deelname van de Verenigde Staten aan de Eerste Wereldoorlog. President Thomas Woodrow Wilson werd in 1916 herkozen omdat hij de Amerikanen beloofde dat hij de Verenigde Staten niet bij de oorlog in Europa zou betrekken. Een jaar later, in een gewijzigde geopolitieke context, voelde de Wilson-regering

de behoefte toch Amerikaanse troepen in te zetten in het wereldconflict. Om de instemming van het Amerikaanse volk te krijgen en het van mening te laten veranderen over dit onderwerp, was een enorme hoeveelheid propagandawerk nodig. Daartoe werd een speciale commissie (de Creel-commissie) opgericht. Filmsterren werden geassocieerd met de zaak, samen met tal van plaatselijk gerespecteerde persoonlijkheden. Er werd gestrooid met valse informatie, bv. de leugen dat de Duitsers Belgische baby's aan hun bajonetten regen of er de handen van afsneden (*de vijand veroorzaakt bewust wreedheden*). Een soortgelijke leugen overtuigde trouwens de publieke opinie van de noodzaak tegen het regime van Saddam Hoessein ten strijde te trekken in de eerste Golfoorlog in 1990-1991. Bij de inval van Koeweit zouden Iraakse soldaten naar verluidt couveuses in beslag hebben genomen en de baby's eruit hebben gehaald

en achtergelaten om te sterven. Dit verhaal reisde de wereld rond, maar was in feite een pure leugen die de regering Bush in staat stelde de Amerikanen ervan te overtuigen toch aan een oorlog te beginnen terwijl ze daar eigenlijk tegen waren. Het pr-bedrijf Hill & Knowlton dat deze strategie bedacht, kreeg er een aanzienlijke vergoeding voor.<sup>2</sup> Met een tussenpoos van 73 jaar bleek deze vorm van manipulatie nog even doeltreffend.

Omdat de term 'propaganda' na de Eerste Wereldoorlog een pejoratieve connotatie had, gaven de theoretici ter zake zoals Edward Bernays (1891-1995), de beroemdste onder hen, de voorkeur aan de titel 'public relations consultant' om zichzelf te beschrijven.<sup>3</sup> Bernays gebruikte de communicatietechnieken die hij tijdens de oorlog had geleerd op de civiele markt en meer in het bijzonder voor zuiver commerciële doeleinden. Hij slaagde er onder andere in de verkoop van spek drastisch te verhogen (door het stevige Amerikaanse ontbijt populair te maken als een gezonde start van de dag) en ook die van tabak (door het taboe te doorbreken dat vrouwen niet in het openbaar zouden mogen roken). In beide gevallen wist hij de gemiddelde Amerikaan te overtuigen door zijn boodschap



Affiche uit 1937 die de *American way of life* aanprijst. De foto, gemaakt door Margaret Bourke-White, is paradoxaal omdat we op de voorgrond slachtoffers zien van de overstroming van de Ohio-rivier in Kentucky.



© Museum of Fine Arts, Boston.

over te brengen met de hulp van artsen die zijn punt bevestigden (we verdedigen een nobele zaak - goed voor de gezondheid van de Amerikanen, de bevrijding van de vrouw - geen individuele belangen). Daarnaast paste Bernays in vredetijd oorlogspropagandamethoden toe om Amerikaanse arbeiders te verzoenen met het Amerikaanse kapitalisme (de beroemde *American way of life*), om eventuele tegenstrijdige tendensen bij de lagere klassen tegen te gaan. Anderen zouden voortbouwen op die methoden van Bernays. Hij verzamelde zijn knowhow in het boek *Propaganda. The public mind in the making* in 1929. Joseph Goebbels, de minister van Propaganda van het Derde Rijk, zou er inspiratie uit putten en de opzienbarende, maar niet minder dramatische, resultaten zijn bekend. In de jaren vijftig stelde Bernays zijn expertise ten dienste van de United Fruit Company (UFC), een Amerikaans bananenbedrijf (het merk Chiquita)

met een ijzersterke positie in Latijns-Amerika. De Guatemalteekse president Jacobo Arbenz (1913-1971), die in 1951 democratisch verkozen werd met 60% van de stemmen, nationaliseerde een deel van de gronden van UFC en zou het geweten hebben. Arbenz wilde de gronden herverdelen onder arme boeren die geen land hadden om zelf te bewerken. Na drie jaar van intensieve propaganda gericht op Amerikaanse journalisten, door hen kant-en-klare valse informatie te verschaffen, slaagden de 'pradviseurs' in dienst van de UFC erin de Amerikaanse en zelfs gedeeltelijk de Guatemalteekse publieke opinie ervan te overtuigen dat president Arbenz een onduidelbaar communistisch gevaar vormde op het Amerikaanse continent. Arbenz werd in 1954 door de CIA omvergeworpen en vervangen door een militaire junta.

De tien basisprincipes van de oorlogspropaganda zijn nog steeds zeer (en zorgwekkend)

actueel, zeker in combinatie met de nieuwsberichten uit de hele wereld. Deze voorbeelden van schaamteloos leugenachtige propaganda komen helaas niet alleen uit landen met een als dictatoriaal omschreven regime, maar ook uit 'respectabele' democratieën. In een era van 'fake news' is waakzaamheid meer dan ooit nodig. ■

**Frédéric Crahay**  
Directeur

Vzw Auschwitz in Gedachtenis  
Vertaald door Rudy Trullemans

(1) Anne Morelli, *Principes élémentaires de la propagande de guerre, utilisables en période de guerre chaude, tiède ou froide*, Brussel, Labor, 2001, 222 p. Het boek werd in 2010 bij Aden heruitgegeven.

(2) Zie ook de documentaire van Bénédicte Delfaut, 1991, *la première guerre du Golfe*, Frankrijk, 2018.

(3) Zie Jimmy Leipolds documentaire, *Propaganda, la fabrique du consentement*, Frankrijk, 2017. Deze film valt online te bekijken:

<https://www.dailymotion.com/video/x6kqf6i>



# Gewoon, om (mee) te lachen?

**'Het is geen goed idee om mensen te labelen.**

**Labels beïnvloeden de eigenwaarde en creëren kunstmatige, betwistbare grenzen'**

Jolien de Vuyst – doctor in Sociaal Werk (Ugent) – De Standaard 18-19 mei 2019.



De tekeningen van Eugeen Van Mieghem geven de kijker een context mee.

© Alle rechten voorbehouden

© Alle rechten voorbehouden

'Labelen' van mensen of groepen van mensen is - net als *fake news* - van alle tijden. Wie 'men' er niet echt bij wil, wordt gemakshalve opzijgezet, ergens in een hoek. En dat is altijd zo geweest. Het 'waarom' moet ons echter blijven bezighouden, samen met de vraag wat het aandeel van het beeld is in het antwoord 'daarom'.

Ik stond wat weg te mijmeren bij de prachtige schetsen en tekeningen van kunstenaar Eugeen Van Mieghem toen ik de vraag die een bezoeker van de tentoonstelling van zijn werk zich zou kunnen stellen te beantwoorden:

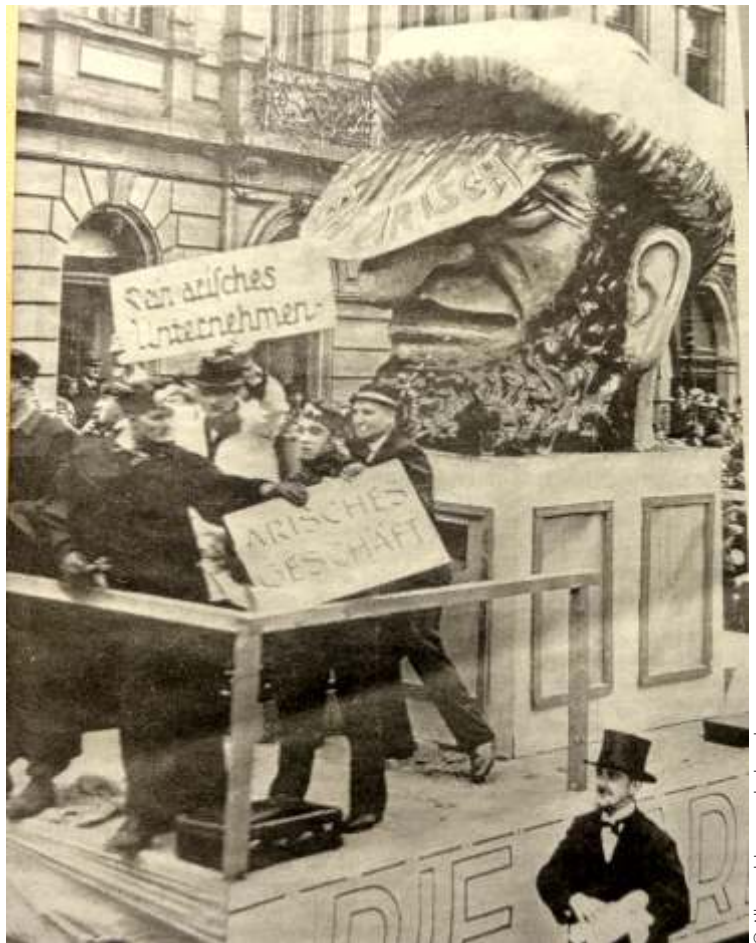
'De wijze waarop Van Mieghem de joodse immigrant afbeeldt, is dat niet even karikaturaal, spottend of stigmatiserend als het grote poppenhoofd van een joodse man op een praalwagen tijdens het carnaval in Mainz in 1939? Of niet soms?' Mooie en interessante vraag zou dat zijn om in het kader van deze rubriek even op in te gaan.

## Mens en omgeving

Eugeen Van Mieghem doet veel meer dan joodse immigranten van het begin van de twintigste eeuw 'afbeelden' of 'te kijk stellen'.

De kunstenaar geeft de kijker een context mee in een sfeerscheping die aanzet tot mijmering, tot reflectie, gedragen door donkere tinten, versterkt door de achtergrond die de stemming bepaalt. De mannen zitten bedachtzaam pratend of zwijgend wat in zichzelf gekeerd bij mekaar. Ze zoeken steun bij mekaar, vanuit een positie van machteloosheid, van lijdzaam moeten ondergaan wat met hen gebeurt. Ook de andere prent, met de stappende man, onderstreept datzelfde gevoel van *Unheimlichkeit*, het zich verweerd, verdwaald voelen. Hier zijn het de sterke en gepronon-

→  
Wanneer de 'afbeelding' een karikatuur wordt zonder context in welbepaalde omgevingsfactoren, kan men zeggen dat de figuur te kijk wordt gezet.



© Alle rechten voorbehouden

ceerde lijnen die de achtergrond als het ware mee op de voorgrond, zelfs in de figuur brengen. De joodse man gaat op in de omgeving, in de donkerte, de gedimde zone van zijn situatie, verwachtingen, van wat komen zal. De kunstenaar geeft zijn figuren een context mee, een kader waarbinnen mens en omgeving in elkaar opgaan, mekaar aanvullen en aanvoelen.

### **Te mijden**

Diezelfde menselijke context ontbreekt in de foto van de praalwagen tijdens het carnaval van Mainz in 1939. Er is wel een hele andere context, en die 'labelt' de afgebeelde figuur: schimmig, pet diep tot over de neus, schichtige, sluwe blik die een wat venijnige grijns suggereert, en geprononceerde gelaatstrekken. Karikatuur. Tot zover de figuur. En wat

dan te zeggen van de 'omgevingsfactoren': spottende kijkers en vooral carnavalisten, slogans die de figuur stigmatiseren en reduceren tot een inferieur wezen. Te verwerpen, te mijden. Is het gewoon, om te lachen, of om uit te lachen, te kwetsen, cynisch te bespotten? Bij het bekijken van de praalwagen en omgeving mijmer ik niet weg, maar ik stel er me vele vragen bij. Hier wordt niet een joodse mens, een immigrant op weg in moeilijke tijden afgebeeld; hier wordt 'de' Jood te bespotten gezet, gereduceerd tot wat 'niet Arisch' is, niet 'superieur'. Gelabeld in een hoek gezet, of beter dus: te kijk gezet. Dat dergelijk beeld op een praalwagen staat en mee opgenomen wordt in de carnavaleske sfeer moet zonder enige twijfel vele vragen oproepen. Het gaat hier niet meer om plezier maken, het gaat om het plezier

om een groep mensen te classificeren en af te wijzen als te mijden subject. Dat is ver weg van de serene karakterlijnen waarmee kunstenaar Van Mieghem de joodse immigrant respectvol en empathisch typeert.

### **Mag er al eens gelachen worden ...**

... met het gedrag van mensen? Uiteraard. Maar als het lachen uitlachen en denigrerend spotten wordt, én in een context van gewoon en masse plezier maken in een beeld uitvergroot, dan is dat niet 'gewoon' meer. Dat mag nooit gewoon worden. Het beeld heeft zijn rechten maar ook zijn plichten. Naar het beeld van de mens. ■

**Bruno Neville**  
Gids Kazerne Dossin Mechelen  
Actieve leerkracht op rust

Naam en voornaam

Klas / Vak

Tijdens Carnaval 2019 kwam Aalst in het middelpunt van belangstelling te staan met de hiernaast afgebeelde praalwagen.  
Er wordt verwezen naar een cultureel evenement; een dag waarop men met iedereen en met alles mag lachen.  
De Jood wordt er volgens klassiek antisemitische elementen afgebeeld.

Hieronder vind je eveneens een karikatuur van een Jood die gouden muntstukken telt en die men in veelvoud kan terugvinden in Polen (ook al verschuilen sommige Polen zich achter het argument dat dit 'cultureel' geworden is).



© vzw Auschwitz in Gedachtenis/J. Puffemans

Schrijf een opstel rond of bespreek klassikaal de volgende vraag:  
'Vanuit het standpunt van propaganda, in wat verschilt – of juist niet?! – de te Aalst gebruikte praalwagen van de geldtellende Jood?'

Opmerkingen leerkracht

**SPOREN VAN HERINNERING**

is een driemaandelijks uitgave van  
vzw Auschwitz in Gedachtenis



[www.auschwitz.be](http://www.auschwitz.be)

## GOEDE PROPAGANDA TROTSEERT DE TAND DES TIJDS...

*De 28 van Panfilov beroeren vandaag nog steeds de geest van de Russische patriot*

**Ze stonden bekend als de 28 van Panfilov - een legendarische eenheid van Sovjetsoldaten die in het pantheon van de nationale heldenmoed werd geschreven nadat ze tijdens de ijsskoude winter van 1941-1942 hun leven gaven om 18 Duitse tanks buiten Moskou te houden. Zeventig jaar na het einde van de oorlog worden straten in Rusland en andere voormalige Sovjetrepublieken nog steeds vernoemd naar de 'Helden van Panfilov'.**

**In 2015 begint de productie van een langspeelfilm met steun van het ministerie van Cultuur, die de moed van de soldaten van Panfilov prijst. Een couplet in het volkslied van Moskou verkondigt: 'En in de eeuwigheid zullen de 28 leven, de meest moedige van uw zonen.' Het enige probleem is dat de legende een propagandaleugen zou zijn.**

De verdedigingslinie van de 316<sup>de</sup> divisie, vlakbij het dorp Dubosekovo, werd op 15 en 16 november 1941 door de Duitsers overspoeld: achtentwintig soldaten van het 1075<sup>ste</sup> regiment, onder leiding van generaal-majoor Alexei Pavlovich Panfilov, zouden er tot de laatste man gevochten hebben en zodoende 18 Duitse tanks hebben verwoest. Op 17 november keurde de Volkscommissie van defensie een decreet goed dat de 316<sup>de</sup> de status verleende van Garde-formatie. Op de 18<sup>de</sup> van die maand bezocht een groep correspondenten de commandopost van Panfilov in het dorp Gusenovo en informeerde hem over de resolutie. Op dat moment kwamen de boodschappers van dit grote nieuws in een mortiervuur terecht. Generaal Panfilov stierf die dag door een mortierscherf volgens de Sovjetpers. Hij stierf echter in zijn bed in 1966. Reeds in 1948 werd vastgesteld door een militaire Sovjetrechtster dat het verhaal sterk overdreven was. Het hele verhaal zou gebaseerd zijn

op een verzonnen verhaal van een reporter van het Rode leger. Er zouden minstens vijf van de 28 soldaten vele jaren nadien nog in leven zijn geweest. Sinds de hoogdagen van de communistische propaganda (zie *Sporen van Herinnering* nr 33) is de heldencultus blijven groeien terwijl verschillende prominente historici er meer en meer van overtuigd raakten dat het verhaal totaal niet klopte. Er werden nota's over gepubliceerd, gebaseerd op nieuw vrijgekomen archiefmateriaal.

De bedenkers van een film, getiteld 'Panfilov's 28 men' legden echter deze nota naast zich neer en maakten een prent die de onverschrokken 28 helden terug totaal ophemelden. Het Ministerie van Cultuur investeert 30 miljoen roebel (zo'n 435 000 euro) in het project. De patriotische films uit het Sovjettijdperk maken een grote comeback in Rusland, zelfs in weerwil van de historische waarheid, zoals blijkt uit de con-

troverse die het land in beroering bracht over deze hitfilm.

Het volume van de totale ticketverkoop voor het eerste weekend was 180 559 249 roebel. De enige die het beter deed in Rusland en Wit-Rusland was de film *Fantastic Beasts and Where to Find Them*. Volgens het rapport van de Cinema Foundation, zouden de Russische bioscopen tussen 24 en 30 november 2016 bezocht geweest zijn door 3,4 miljoen toeschouwers, waarvan elke vierde toeschouwer '28 panfilovtsev' koos, en de opbrengst zou in die periode 209,8 miljoen roebel bedragen. Het fonds meldt dat het percentage ochtend- en namiddagbezoeken op avondniveau was. Dat wil zeggen, de film trok een breed publiek aan: zowel volwassenen als schoolkinderen en studenten. In totaal vonden er tot 30 november 36 616 projecties plaats in Rusland die werden bijgewoond door 878 944 toeschouwers. Op 26 december werd de film beschikbaar voor aankoop in onlinewinkels en op 27 januari





← 2015 - de film vertelt het 'superheldenverhaal' van de 28 helden die in hun eentje de Sovjetunie redden.

↓ 1948 - er werd toen al vastgesteld dat het verhaal van de nationale helden sterk overdreven werd, wat niet wegnam dat talrijke monumenten en ereplaatsen naar hen vernoemd werden.



© Alle rechten voorbehouden

© Alle rechten voorbehouden

2017 werd deze uitgebracht op dvd en Blu-ray. Halverwege januari bedroeg de opbrengst van de kaskraker ongeveer 366,6 miljoen roebel in Rusland.

Op 16 maart 2016 verliet Sergei Mironenko, directeur van het Russische Staatsarchief voor socio-politieke geschiedenis, zijn functie nadat hij de legende van de 28 soldaten van Panfilov een opzettelijke vervalsing had genoemd. Hij behield wel zijn positie van toezichthouder van het Rijksarchief. Mironenko beweerde dat hij zich spontaan en op eigen initiatief uit

zijn functie had ontslagen om zich te concentreren op wetenschappelijk werk.

De Russische minister van Cultuur zei over deze controverse: 'Zelfs als dit verhaal van begin tot einde werd uitgevonden, als er geen Panfilov was geweest, als er niets was geweest, is dit een heilige legende die niet mag worden bevuild. Mensen die dat doen zijn smerig uitschot.'

**Georges Boschloos**  
vzw Auschwitz in Gedachtenis

### Ethische reflectie

Wat versta jij onder patriottisme?

Hoe vergelijk je dit - eerbaar - gevoel met nationalisme?

Welke is de grens volgens jou tussen een gezond patriotistisch gevoel en de leugen van propaganda?

Ken je voorbeelden?

Is dit in sommige gevallen goed te praten?



© Alle rechten voorbehouden

# DE WEBSITE BELGIUM WORLD WAR II

De site [www.belgiumwwii.be](http://www.belgiumwwii.be) biedt u al sinds september 2017 betrouwbare informatie aan over de geschiedenis van België tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Nu we de 75<sup>e</sup> verjaardag van de bevrijding herdenken, valt weer op hoezeer de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog nog steeds mythen en zelfs onwaarheden bevat en hoe sterk dit de herinneringen kan verdelen.

Het Studie- en Documentatiecentrum voor Oorlog en Hedendaagse Maatschappij (Rijksarchief) wil betrouwbare en toegankelijke informatie bieden aan een breed publiek en biedt elke

dag nieuwe content op de site. Aanvankelijk gericht op de geschiedenis van de collaboratie, de repressie en van het gerecht en justitie, biedt Belgium WWII vandaag ook nieuwe bijdragen gewijd aan de geschiedenis van verzet en militaire geschiedenis. Helemaal nieuw is ook onze blog. Sinds kort vindt u daar bijdragen over maatschappelijke debatten over de Tweede Wereldoorlog, zoals de plaats van herinnering aan het verzet, het belang van herdenkingen of het vraagstuk van ouderdomspensioenen betaald aan voormalige oostfrontvechters.

Binnenkort zal ook een chronologie van de geschiedenis van het verzet online geplaatst worden. Vergeet tot slot ook niet dat alle inhoud - behalve de blog - tweetalig wordt aangeboden, een belangrijk punt als je weet hoe de herinnering aan de Tweede Wereldoorlog een factor van verdeeldheid is in de Belgische samenleving.

**Chantal Kesteloot**  
Coördinatie van het project  
CegeSoma/Rijksarchief  
[chantal.kesteloot@arch.be](mailto:chantal.kesteloot@arch.be)



Komend jaar viert de Stichting Auschwitz haar 40ste verjaardag. Bij deze gelegenheid willen wij alle mensen oprecht bedanken die ons al die jaren hebben gesteund en bijgestaan in onze acties en die ons steeds geholpen hebben door aan onze evenementen de nodige aandacht te verlenen.

Onze heel speciale dank gaat uit naar de mensen van de 'pedagogische commissie', de Commissie voor Onderwijs en

Vorming. Deze commissie bestaat uit een twintigtal leden die allen één of andere link hebben met het onderwijs. Zij zorgen er elk jaar voor dat zes jonge laureaten van onze jaarlijkse wedstrijd meekunnen op studiereis naar Auschwitz. Zij staan ons ook bij met raad en daad bij onze pedagogische en didactische projecten. Zij zijn het ook die met een kritisch oog bijdragen aan de verbetering van *Sporen van Herinnering*.

Een aantal van hen zijn intussen op welverdiende rust en daarom ook onze oproep naar jonge mensen uit het onderwijs: voeg de rangen! Jullie zijn belangrijk om onze jongeren te kunnen blijven aanspreken en de weg naar een 'burgerzinnelijke' maatschappij te blijven effenen voor onze toekomstige volwassenen.

Info voor geïnteresseerden:  
[georges.boschloos@auschwitz.be](mailto:georges.boschloos@auschwitz.be)

© <https://www.mdvv-lidice.cz/en/>



Werk van Alžběta Tobisová, 12 jaar, Slowakije, laureate van de editie 2019.

Memoriaal te Lidice



© Alle rechten voorbehouden

## Oproep tot deelname aan de 48e Internationale Kindertentoonstelling van ***Fine Art Lidice 2020***

Op 27 mei 1942 vindt een dodelijke aanslag plaats op Obergruppenführer Reinhard Heydrich. De aanslagplegers, de Slowaak Jozef Gabčík en de Tsjech Jan Kubiš, worden op 18 juni 1942 in het nauw gedreven en gedood in de Sint-Cyrellus- en Sint-Methodiuskerk te Praag. De nazi's linken de organisatie van de spectaculaire verzetsdaad aan het dorpje Lidice dat op 30 kilometer van de hoofdstad gelegen is. Op 10 juni 1942 werd Lidice dan ook met de grond gelijk gemaakt en zijn bevolking deels gedood, deels gedeporteerd. Van de 105 kinderen werden er 23 naar Duitse families gestuurd. De 82 kinderen die niet in aanmerking kwamen voor het 'germanisatieprogramma' werden naar het Poolse dorpje

*Chełmno-nad-Nerem gestuurd om er vergast te worden. (Lees hierover meer in Sporen van Herinnering nr 23, 24 en 26)*

### De wedstrijd

Het Memoriaal van Lidice nodigt kinderen en leerkrachten uit geheel Europa uit om deel te nemen aan de 48e Internationale Kindertentoonstelling voor Schone Kunsten van Lidice. Aangezien de Algemene Vergadering van de VN het jaar 2020 uitgeroepen heeft tot Internationaal Jaar van de Plantengezondheid, heeft de 48e editie voor het volgende thema gekozen: HET LANDSCHAP.

Dit is een internationale wedstrijd voor kinderen van 4 tot 16 jaar uit alle soorten scholen en organisa-

ties die met kinderen werken: kleuterscholen, basisscholen, speciale scholen, vrijetijdscentra voor kinderen en jongeren, kindertehuizen en middelbare scholen. Individuele deelnemers zijn eveneens welkom.

Het expertpanel bestaande uit kunstdocenten en beeldend kunstenaars selecteert circa 1 400 werken voor de tentoonstelling. De werken worden bekroond met eervolle vermeldingen en de beste van hen krijgen de 'Roos van Lidice' – medaille uitgereikt. Sluitingsdatum voor de registratie (postdatum als officiële erkenning) voor de 48e tentoonstelling is 14 februari 2020.

Meer informatie op:  
<https://www.mdvv-lidice.cz/en/invitation/>



# OORLOGSPROPAGANDA WEERSTAAN

## TIEN ELEMENTAIRE PRINCIPES

Een tweetalige rondreizende tentoonstelling in het Nederlands en het Frans.

In de vele studies, publicaties, tentoonstellingen en documentaires over de militaire geschiedenis wordt zelden ingegaan op de houding van de publieke opinie ten opzichte van de oorlog of op de argumenten die gebruikt worden om deze voor zich te winnen.

De tentoonstelling **OORLOGSPROPAGANDA WEERSTAAN!** gaat dieper in op de drijfveren waarop de propaganda steunt op basis van werkelijke of verzonnen gebeurtenissen (waarbij we de – on – juistheid van de uitspraken in het midden laten en zeker geen partij kiezen). Deze tentoonstelling onderzoekt de methoden en processen van de oorlogspropaganda vanaf 1914-1918 tot de heden-daagse tijd om de onveranderlijk-

heid en de herhaling van de mechanismen en de argumenten doorheen de tijd bloot te leggen. De tentoonstelling is opgebouwd rond 10 principes die door Anne Morelli (Université Libre de Bruxelles) worden beschreven in haar boek 'Elementaire principes van oorlogspropaganda' dat in het Nederlands verscheen bij uitgeverij EPO (zie p. 10 van dit nummer).

De tentoonstelling gaat eveneens in op de tegenstanders van de oorlog waarbij niet alleen duidelijk wordt dat het moeilijk is om tegenargumenten tegen de oorlogspropaganda te ontwikkelen, maar ook dat weerstand tegen de oorlog of de weigering om deel te nemen niet zonder risico zijn.

De kennis van de mechanismes van de oorlogspropaganda zou

ons moeten helpen om een kritische blik te werpen op wat we elke dag zien en horen, meer bepaald in de media.

### Technische fiche

De tentoonstelling bevat 30 oprolbare panelen (roll-up) op voet, met een breedte van 1m20 en een hoogte van 2m20. Er dient een oppervlakte van minimum 120 m<sup>2</sup> te worden voorzien.

Het vervoer, de opstelling en de afbraak worden verzekerd door het *War Heritage Institute*. De deelname aan de kosten bedraagt 100 euro per week.

Het *War Heritage Institute* biedt ook gidsbeurten aan (40 euro per dag, maximum 3 gidsbeurten per dag voor groepen van maximum 25 personen).

Voor scholen wordt een spel en een pedagogisch dossier voorzien.



Meer info: [info@warheritage.be](mailto:info@warheritage.be)

© Alle rechten voorbehouden

## CONTACTGEGEVENS

vzw Auschwitz in Gedachtenis - Stichting Auschwitz  
Wolstraat 17/Bus 50 - 1000 Brussel

Tel.: 02/5127998  
Fax: 02/5125884

[info@auschwitz.be](mailto:info@auschwitz.be)  
[www.auschwitz.be](http://www.auschwitz.be)

Eindredactie: Henri Goldberg  
Hoofdreductie: Frédéric Crahay, Johan Puttemans  
Redactiesecretaris: Georges Boschloos  
Redactiecomité: Dirk Lagast, Marjan Verplancke,  
Dimitri Roden, Yves Monin, Jean Cardoen  
Graficus: Georges Boschloos  
Drukker: EVM Print

Met steun van:

